

Nikola Bižaca

○ ANGAŽMANU KATOLIKA U POLITICI
On the engagement of catholocs in politics

UDK: 261.6

282-05:31

Stručni znanstveni rad

Primljeno: 1/2010.

Sažetak

U članku se iznose neka razmišljanja o sudjelovanju katolika u političkom životu povodom predsjedničkih izbora u Hrvatskoj. U prvom dijelu rada ukazuje se na neka pogrešna ili nepotpuna poimanja angažmana kršćana u politici (primjerice, stroga odijeljenost između vjere i politike), te se ističe da je politika plemenit i zahtjevan trud u službi izgradnje Kraljevstva Božjega. U drugom dijelu rada autor nabroja neke od pretpostavki primjerenog angažmana katolika u politici kao što su: moralna praksa, zdravi laicitet, osobna savjest, politički pluralizam, euharistija.*

Ključne riječi: politički pluralizam katolika, opće dobro, izgradnja Kraljevstva Božjega, pozitivni laicitet, euharistija

UVOD

Ovih se dana u našoj se državi birao predsjednik države. Riječ je o jednom demokratskom postupku koji se tiče svakog građanina Hrvatske. Bili mi katolici ili nekatolici, vjernici ili nevjernici ishod biranja predsjednika zacijelo utječe na veću ili manju kvalitetu života u našem društvu. A kvaliteta života nikog normalnog ne može ostaviti nezainteresiranog. Jasno, netko će reći kako mi nismo predsjednička država i kako poradi toga

* Predavanje održano 13. prosinca 2009. u Franjevačkom samostanu u Hvaru u okviru župne tribine.

za kvalitetu života uloga predsjednika i nije baš odlučujuća. Možda i nije odlučujuća, ali je doista važna. Posebno je važna kada je u pitanju promicanje nacionalnih, zajedničkih interesa u na razini hrvatskog stranačkog pejzaža koji kronično boluje od infekcije virusom uskih stranačkih i osobnih interesa. Kako bi se uočila važnost te funkcije, dovoljno je letimično pogledati što o važnosti predsjednika govore naši biskupi u nedavnom *Pismu katoličkim vjernicima povodom predsjedničkih izbora*.¹ Tu su oni nabrojili najvažnije zadaće i kompetencije toga čovjeka. Osim Ustavom (čl. 93) predviđene uloge predstavljanja i zastupanja Republike u zemlji i inozemstvu, osim nastojanja oko usklađenog i stabilnog djelovanja državne vlasti te brige za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti naše države, Biskupska poslanica očekuje od budućeg predsjednika još mnogo drugih stvari. On bi tako imao biti “mudar”, ljubiti “sve ono što zovemo dušom hrvatskog naroda i države” U njemu se vidi “jamca vrijednosti naše nacije” i njenog znakovlja kao i “jamstvo skladnog suživota” cjeline građana, a ne samo nekih. Predsjednik je pozvan promicati jedinstvo “nutarnje snage naroda” te “bdjeti da subjekti vlasti primjereno vrše njima povjerene zadaće”. On je angažirani i beskompromisni čuvar suvereniteta i teritorijalnog integriteta Hrvatske. U svojoj službi, naglašavaju biskupi, on “poštuje ali i štiti kršćanska načela”, “načela naravnog zakona” i kršćansku baštinu na kojoj je izraslo hrvatsko nacionalno biće. Tu se misli u prvom redu na zaštitu ljudskog života od začeha do naravne smrti, na dostojanstvo braka i obitelji, na slobodni izbor vjeronauka u školama te na njegovo nepokolebljivo i nedvosmisleno zastupanje osude triju krvavih totalitarnih režima XX stoljeća: fašizma, nacizma i komunizma.

Imajući u vidu navedene odlike, očito je da su biskupi orisali lik jednog predsjednika koji u mnogo čemu odgovara kršćanskom gledanju na ono što znači biti kršćanin angažiran u politici. Oni polaze od uvjerenja da zaista postoji nešto što se zove kršćansko poimanje politike i političkog angažmana, odnosno da postoji uočljiva prepoznatljivost angažmana kršćana u političkom djelovanju.

¹ Hrvatska biskupska konferencija, *Pismo katoličkim vjernicima povodom predsjedničkih izbora 2009.*, (IKA od 23. studenog 2009.).

1. PONEKO KRIVO ILI NEPOTPUNO POIMANJE ANGAŽMANA KRŠĆANA
U POLITICI NA NAŠIM PROSTORIMA

Svakodnevno nam sredstva priopćavanja serviraju veoma dramatična izvješća s puno nasilnih i krvavih detalja o tome što se događa kada religijska uvjerenja, odnosno religijske zajednice nastoje angažirano oblikovati političku sudbinu nekog društva. Izdašno smo informirani koliko masivna politizacija religija može biti bremenita pogubnim posljedicama po mir i stabilnost društvenog suživota i napretka. Premda golema većina takvih nemilih primjera dolazi iz islamskog i hinduističkog podneblja, mnogim nekršćanima ali i nekim kršćanima u našem društvu se čini da između vjere i politike, a time i između kršćanske vjere i političkog djelovanja ne bi trebala postojati nikakva značajna poveznica. Ne samo, već se mnogima čini da je i samo spominjanje u jednom dahu binoma “politika i religija”, odnosno “politika i Crkva” nešto što je po sebi sumnjivo, na granici “političke nekorektnosti”. Uostalom i sami znamo koliko smo puno puta čuli populistički formuliranu tvrdnju, naslijeđenu uostalom još iz olovnih vremena komunizma, kako se Crkva apsolutno ne bi trebala miješati u politiku. Drugi idu dalje pa javno zahtijevaju kako vjernici kršćani ne bi trebali unositi svoje vjerničke ideje i stavove u političku arenu. Često nam se posvješćuje kako kršćani ne smiju zaboraviti da je država religijski neutralna, laička te da vjernici, bilo da sudjeluju u političkim procesima na više ili manje profesionalnoj razini kao članovi stranaka ili samo kao birači, ne bi trebali unositi u sferu politike svoje partikularne vjerničke stavove, a o interesima da i ne govorimo. Vjera i politika bi imali biti, dakle, strogo odijeljene logikom izričite neutralnosti kako bi društvo uopće moglo opstati i funkcionirati na demokratski način. Razlog takve jedne radikalno shvaćene odjelbe političkog djelovanja i vjerskog angažmana bio bi taj što su svi građani, neovisno o njihovoj vjeri i svjetonazoru, punopravni članovi ovoga društva. Svi se u njemu bez ikakve prisile moraju moći osjećati kao doma, kao dobro došli sa svojim razlikama, vjerskim i seksualnim, te svi imaju podjednako pravo i dužnost oblikovati zajedničku sudbinu bez ikakve ideološke i vjerske majorizacije.

Lako je uočiti da takvi zahtjevi dolaze najčešće iz onih kulturnih ambijenata kao i medijskih i političkih centara moći u kojima prevladavaju oni koji kršćani-katolici nisu ili nisu više.

To, međutim, nije baš sva istina. Jer ima ne baš zanemarivi broj i uvjerenih kršćana kod kojih dnevna događanja u našem društvu pa i diljem svijeta često puta stvaraju snažan dojam kako je politika uistinu “šporaka politika”. Čini im se da je politički zanat skoro redovito vezan uz sumnjive pa i kriminalne radnje tako da političari teško mogu biti uvjereni kršćani, odnosno da se mirne savjesti kršćanin može zauzeto i profesionalno baviti politikom. Iz takvog uvjerenja nameće im se zaključak da – kada je o politici riječ – kršćani i njihove zajednice ne bi trebali izlaziti u javnost s vlastitim prosudbama aktualnih političkih tema i dilema, a posebice bi institucionalni segment crkvene zajednice imao biti suzdržan glede prosudbe konkretnih političkih programa stranaka i kandidata za javne funkcije. Nerijetko se u medijima i međusobnim razgovorima građana može naići na sumnju kako su pastiri ili neki drugi predstavnici crkvene zajednice kada zauzimaju određeno političko stanovište zapravo motivirani postizavanjem vlastitog materijalnog interesa, odnosno da teže nametnuti svoju istinu kao jedinu i obvezujuću te da time ruše toleranciju kao jedan od temelja demokratskog sustava.

Ovo su neke od najučestalijih reakcija našeg medijskog i uopće društvenog okoliša na govor katoličke zajednice o nužnosti kršćana da i u političkom djelovanju ostanu vjerni evanđeoskim vrijednostima kao i temeljnim načelima društvene nauke Crkve. Jasno da ima i drugih kritičkih načina reagiranja na temu opravdanosti i načina angažmana kršćana u politici koja iskazuju možda nešto više smisla za razlikovanje. Ipak navedeni prigovori su dovoljni pa da na njihovu tragu odgovorimo kako dobar dio ovih prigovora, dolazili oni s vjerničke, inovjerničke ili nevjerničke strane, odnosno s političke, filozofske ili sociološke točke gledišta, svjedoče o podosta oskudnom poznavanju, odnosno o neuvažavanju aktualnih standarda katoličkog shvaćanja politike i političkog djelovanja.

Katolička crkva već 2000 godina razmišlja o politici, a time i o odnosu crkvenih zajednica i pojedinih svojih vjernika prema državnoj vlasti i političkom djelovanju. Shvaćanje odnosa Crkve i političkih vlasti tijekom svih ovih dugih stoljeća odvijalo se u različitim društvima, robovlasničkom, feudalnom, ranom kapitalističkom, nacističkom, komunističkom i u aktualnom liberalno kapitalističkom. Svaki društveni kontekst donosio je sa sobom svoj specifični izazov na koji je Crkva trebala dati odgovor: na koji način živjeti vjeru na razini političkog angažmana. Ta duga

memorija crkvene zajednice iznjedrila je postupno određene uvide, stavove, konstante. Stoga ono što danas u Katoličkoj crkvi mislimo o odnosu kršćanskog opredjeljenja i političkog angažmana kršćana, plod je trajnog produbljanja ali i znatnog samoispravljanja crkvenog poimanja smisla i metode kršćanskog poslanja u svijetu.

2. POLITIKA KAO “PLEMENIT” I “ZAHTJEVAN” ANGAŽMAN U SLUŽBI IZGRADNJE KRALJEVSTVA BOŽJEG

Na tragu II. vatikanskog Katolička crkva u cjelini je ovih zadnjih 50-ak godina postala svjesnom kao nikada do tada da mora živjeti evanđelje u ovom modernom svijetu, ne u nekom drugom koji više ne postoji. To je svijet liberalnog kapitalizma, demokracije, ljudskih prava, individualizma, vjere u svemoć tržišta, globalizacije kapitala i transporta. Važna odlika ovog našeg svijeta je i tolerantni odnos prema pluralizmu religija i svjetonazora. U njemu sve manje ima političkog prostora za neku državnu religiju. Kritični dijalog i suradnja na svim područjima od društvenog interesa tako postaju praktično jedini mogući svrsishodni način komuniciranja među različitim interesnim i svjetonazorskim grupama i religijama. Prevažni dokument II. vatikanskog sabora *Radost i Nada* ali i čitav niz poslijesaborskih službenih dokumenata papa i crkvenih ustanova na različitim razinama snažno potiču katolike, ali i sve ljude dobre volje, na izgradnju *zajedničkog zemaljskog grada*. Katolici su pozvani na davanje aktivnog doprinosa u političkom oblikovanju suživota u nacionalnim državama, ali i na razini međunarodnih odnosa. Dakle, za katoličku zajednicu politika kao takva nije neka nevažna, sumnjiva, poludemonska djelatnost, već jedan od konkretnih načina na koji vjernik-kršćanin ne samo može već i treba mijenjati ovaj svijet nabolje. Kršćanski mijenjati svijet nabolje znači tako misliti i djelovati da ljudi postaju sve zreliji za autentično zajedništvo s drugim ljudima, a time u konačnici i sa samim Bogom. Jer cilj ovog našeg svijeta i našeg kršćanskog vjerovanja, kako nam ga je Isus Krist predočio i omogućio, je upravo konačno i potpuno ispunjenje svih ljudi i njihova svijeta u vječnom Božjem zajedništvu. Božji svijet nastaje, raste u vremenu. Novi zavjet opisuje taj Božji svijet u nastajanju izrazom “Kraljevstvo Božje”. Kraljevstvo Božje raste svugdje tamo, govore

nam Isus i njegovi učenici, gdje se događaju temeljne vrijednosti tog kraljevstva kao što su vjera, djelatna ljubav, nada, pravda, solidarnost, opraštanje, mirotvorstvo, blagost, sućut i radost. Kada se dogode i tamo gdje se dogode, te vrijednosti mijenjanju čovjeka te time šire prostor Kraljevstva Božjeg. Jer samo ukoliko postaju dio nas samih, dio naše osobne i kolektivne povijesti, te vrijednosti bivaju nakon preobrazbe ugrađene u “nebeski grad Jeruzalem”, postaju dijelom naše zajedničke vječne egzistencije. Teološko razmišljanje je trud oko evanđeoskih vrijednosti Kraljevstva prevelo u govor o nužnosti takve kršćanske prakse koja je usmjerena na cjelovit razvoj, materijalni i duhovni, svake ljudske osobe u zajednici osoba. Pritom se misli na kršćansku praksu u obitelji, u crkvenoj zajednici ali i u političkoj zajednici i to na svim razinama te zajednice koje su dostupne kompetencijama određenog kršćanina.

Čovjek je društveno biće pa je već time “političko biće”, (*zōon politikón*) tako da veći dio njegova djelovanja redovito utječe više ili manje direktno na kvalitetu života u široj ili užoj zajednici. No, ovdje ne mislimo na politiku shvaćenu u tom najširem značenju već na politiku u užem značenju te riječi. Postoje, naime, različite definicije politike u užem značenju. Nama je dovoljno držati se onog određenja politike kojim se služi II. vatikanski sabor² ali i drugi crkveni dokumenti. Na tragu tog raširenog shvaćanja Ivan Pavao II. vidi politiku kao “mnogostruko i različito, gospodarsko, društveno, administrativno i kulturno djelovanje koje je usmjereno organskom i institucionaliziranom promicanju ‘općeg dobra’.”³ A “opće dobro”, koje je inače jedan od nosivih pojmova katoličke društvene nauke, Papa označava kao “skup onih uvjeta društvenog života koji grupama i pojedincima omogućuje da potpunije i lakše dođu do vlastitog savršenstva”.⁴ Katekizam Katoličke crkve nabraja i pojašnjava bitne elemente zauzimanja za opće dobro koje opisuje kao: poštivanje osobe i njenih prava, nastojanje oko društvenog blagostanja i mnogolikog razvitka zajednice te briga za postojanost i sigurnost pravednog poretka.⁵

² GS 26

³ Ivan Pavao II., *Christifideles laici*, 42.

⁴ Ta definicija općeg dobra saborskog je podrijetla: GS 26.

⁵ KKK 1907-1909.

Dakle, političko djelovanje, je u konačnici usmjereno na stvaranje uvjeta za što skladniji materijalni, kulturni i duhovni rast pojedinih osoba u njihovom odnosu s drugim osobama i drugim društvenim grupama. Međutim, opće dobro jedne zajednice nije isto što i mehanički zbir partikularnih interesa. Ostvarenje općeg dobra uvijek uključuje vrednovanje tih interesa i njihovo usklađenje na temelju jedne uravnotežene hijerarhije vrijednosti, odnosno na temelju ispravnog shvaćanja ljudske osobe, njenih prava i njenog dostojanstva⁶. Ne čudi što II. vatikanski sabor govori o politici kao o “jednoj veoma plemenitoj” ali i “teškoj” vještini,⁷ a papa Pavao VI. kao o “jednom zahtjevnom načinu življenja kršćanskog angažmana u službi drugih”.⁸ Zbog toga se, kako u svojoj post-sinodalnoj pobudnici o laicima reče Ivan Pavao II. “vjernici laici ne mogu nipošto odreći sudjelovanja u ‘politici’” tako shvaćenoj.⁹

3. NEKE OD PRETPOSTAVKI KRŠĆANSKOJ OPCLJI PRIMJERENOG ANGAŽMANA U POLITICI

Teškoća i zahtjevnost političkog angažmana kršćana, očito, je povezana s činjenicom da on mora istodobno voditi računa o nekoliko momenata:

Kao prvo kršćani, već tamo od pape Gelazija koncem V. stoljeća, znaju da njihova vjera, crkvene norme i tradicije ne mogu kao takve biti jednostavno poistovječene s političkim djelovanjem i političkim umijećem. Jer treba dati, kako nam to Isus kaže, Cezaru ono što pripada Cezaru a Bogu ono što je Božje. To vrijedi na poseban način danas u jednom pluralističkom i demokratskom društvu. Politička sfera posjeduje svoju autonomiju, svoju unutarnju logiku i zakonitosti koje su drugačije od vjerske. Ivan Pavao II. je višeput kritizirao brkanje i miješanje religijske i političke sfere. To se događa kada jedna partikularna kršćanska norma postaje državnim zakonom. Poistovjećenja pak državnih i crkvenih zakona mogu dovesti do gušenja religijske slobode i do ograničenja ljudskih neotuđivih

⁶ Ivan Pavao II., *Centesimus annus* (1991.), 47.

⁷ GS 75.

⁸ Navedeno prema: T. Bello, *Cristiani e politica* (www.giovaniemissione.it/spiritualita/kaucat16bello.htm)

⁹ Ivan Pavao II., *Christifideles laici*, 42.

prava.¹⁰ Međutim, iako su politička zajednica i institucionalizirani prostor vjere međusobno različiti te su jedno o drugom neovisni, autonomni i imaju svoje autoritete i svoja poslanja, oni nisu jedan drugom suprotstavljeni, a niti supostoje u radikalnom paralelizmu međusobnog ignoriranja, već su upućeni jedan na drugog.¹¹

Susret kršćanske vjere i političke sfere djelovanja događa se pretežito na *području morala*, odnosno na prostoru “*razloga savjesti*”. Naime, znamo da političko djelovanje u svojoj biti teži općem dobru određene zajednice. Ono teži za promicanjem i očuvanjem dobara važnih za zajedničko življenje ljudskih osoba (kao na pr. javni red, mir, sloboda, pravda, jednakost, poštivanje dostojanstva ljudske osobe, očuvanje okoliša, solidarnost itd.).¹² Time ono sadrži neizostavnu i važnu moralnu dimenziju. Zapravo, moglo bi se reći, kako je političko djelovanje za kršćane po svojem intimnom pozivu “moralna praksa”, iako svako moralno djelovanje ne mora biti nužno i “politička praksa” u užem smislu riječi. Neovisno o tome znaju li to drugi, nekršćani ili ne, kršćani su svjesni da nesvodivost čovjekove sudbine na povijest pretvara političko djelovanje u sredstvo promicanja ili razgradnje konačnog, eshatološkog identiteta pojedinca i zajednice. Stoga su “ovozemne stvari i one koje u ljudskoj situaciji nadilaze ovaj svijet usko međusobno povezane”. Tako je to izrazio II. vatikanski sabor!¹³ U poslijesaborskom vremenu katolici su sve više prihvaćali činjenicu laičkog karaktera države tj. njeno javno neopredjeljenje ni za jednu od religija zastupljenih među njenim građanima pa ni kršćansko-katoličku. Sveta Stolica je u svojim izjašnjavaanjima na temu odnosa vjere i politike svih ovih prošlih desetljeća rabila sintagmu “*zdрави laicitet*”, dok je odnedavno Benedikt XVI. počeo govoriti o “*pozitivnom laicitetu*”.¹⁴ No u biti i jedan i drugi izraz očituju s jedne strane crkveno prihvaćanje laičkog poimanja države i njenog odnosa s religijama kao jedne

¹⁰ Kongregacija za nauk vjere, *Doktrinalna nota. O nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2003., 6.

¹¹ GS 76.

¹² *Doktrinalna nota*, 1.

¹³ GS 76.

¹⁴ Prvi put je Papa za tim terminom posegnuo, kažu kroničari, u razgovoru s novinarima u avionu kojim je letio u Lourdes (rujan 2008.). O tome vidi uvodnik, *Per una laicità positiva*, u: *Credere Oggi*, 167 (2008.) /www.credereoggi.it/pagina_stampata.asp?id=155/

od značajnih pretpostavki funkcioniranja društva pluralističke demokracije. S druge pak strane, izrazom “pozitivni laicitet”. Papa želi podržati i promicati ono društvo u kojem se religiju ne želi strogo ograničiti na sferu privatnih emocija i interpretacija stvarnosti kao što to zahtijeva, a i prakticira gdje to može, ideologizirani laicizam zapadnih društava. “Pozitivni laicitet” s kojim se slaže i aktualni papa po sebi nije protivan vjeri kršćanskoj. Taj tip laiciteta pretpostavlja na Saboru uočenu autonomiju zemaljskih stvarnosti (jasno, ne i čovjekovu moralnu autonomiju!) u odnosu na institucionalizirano, crkveno kršćanstvo a time i razlikovanje političke sfere od religijske. On je pretpostavka ostvarenja slobode vjeroispovijesti te jamac odgovornosti države za sve građane. Njegova posebnost je u tome što ovakav laicitet uključuje trajan dijalog države i Crkve kao i priznanje legitimiteta crkvenog angažmana u društvenoj javnosti bilo da je riječ o karitativnom, kulturnom ili moralnom djelovanju. Crkvenoj zajednici unutar pozitivnog laiciteta imalo bi biti zajamčeno pravo/dužnost da zajedno s ostalim društvenim agencijama doprinosi uspostavi etičkog suglasja oko temeljnih vrijednosti društva koje omogućavaju suživot i humani razvoj društva.¹⁵

Privilegirana točka na kojoj se zrcali ta u prvom redu moralna povezanost politike i kršćanskog opredjeljenja je zacijelo *osobna savjest svakog kršćanina* koji je istovremeno građanin i član crkvene zajednice. Ali, ponavljamo, taj susret na području morala nikako ne dokida razlikovanje i međusobnu autonomiju religiozne i političke sfere. Upravo da bi se izbjeglo bilo kakvu dvoznačnost/nesigurnost u toj temi, znamo da Crkveni zakonik (CIC) zabranjuje svećenicima “preuzimanje javnih službi koje nose sa sobom sudjelovanje u vršenju vlasti”, odnosno njihovo aktivno sudjelovanje u djelovanju političkih stranaka.¹⁶ Normalno, svećenik kao građanin ostvaruje sva politička prava koja su sukladna s njegovom službom predsjedatelja zajednice.

Da bi kršćanin na odgovoran i konstruktivan način mogao sudjelovati u politici mora najprije steći određena specifična znanja, informacije i kompetencije kako bi mogao što primjerenije shvaćati/tumačiti pojedine segmente društvene stvarnosti. Tek

¹⁵ Isto

¹⁶ Doktrinarna nota, 1, nota 1.

tada je moguće na razini vjerujuće savjesti primijeniti na konkretne poteze kršćanska moralna načela odnosno vrijednosnu logiku evanđelja. Drugim riječima, političkim temama i dilemama, problemima i perspektivama kršćanin nikada ne pristupa samo pod vidom tehničke izvedivosti i materijalne uspješnosti, već uvijek aktivira i etičko vrednovanje. Ne mislimo time reći da i drugi sudionici u političkoj igri ne primjenjuju etička načela, ali zacijelo naglašeni *pragmatizam*, koji je tako često zastupljen u političkom djelovanju, za kršćanina apsolutno ne može biti ispravna metoda.

100

Iz rečenog nameće se pitanje kako donijeti moralni sud o konkretnim političkim potezima. *Na načelnoj razini izgleda da to ne bi trebalo biti teško.* Postoje službena crkvena izjašnjavanja o svim gore navedenim nosivim temama i društveno-političkim vrijednosnim odabirima. Služben crkvena tumačenja evanđelja pod vidom načelnog nadahnuća kršćanske etičke i političke prakse većini kršćana uglavnom ne stvaraju problem. Uostalom to je vidljivo i iz činjenice što temeljni principi katoličke društvene nauke ne nailaze među kršćanima na neka značajnija osporavanja. Problem nastaje kada s načelne razine treba konkretizirati određenu vrijednost (društvena pravda, mir, dostojanstvo ljudske osobe, zaštita života, obustava rada, izbjegavanje manjeg zla itd.) uobličiti je u zakonsku regulativu ili je izraziti kroz jedan stranački program. Tu nastaje prostor za *politički pluralizam katolika*. Naime, sve do II. vatikanskog sabora u Katoličkoj crkvi je prevladavao je jedan drugačiji stav glede mogućnosti političkog pluralizma katolika. Držalo se kako načelna jednodušnost kršćana glede temeljnih vrijednosti kršćanske životne, individualne i društveno-političke prakse nužno mora naći svoj izraz i u organizacijskom jedinstvu katolika u političkom životu. Danas to više nije tako. U Crkvi se uvidjelo da se katolici, premda članovi iste Crkve, istog naroda Božjeg, ne moraju nužno i uvijek međusobno politički slagati. Oni stvarno mogu, a to stvarno i običavaju, misliti drugačije kada je riječ o konkretnom načinu na koji u danoj povijesnoj, kulturnoj, ekonomskoj, religioznoj situaciji jednog društva najdjelotvornije doprinijeti integralnom razvoju ljudi i njihovih zajednica, a time i djelotvornijoj preobrazbi svijeta u smjeru rasta Kraljevstva Božjeg. Razlog za to valja tražiti u naravi određenih odluka od društvenog interesa koje je moguće konkretizirati na više načina. Moguće su i moralno prihvatljive različite strategije

kojima se nastoji ostvariti određenu temeljnu vrijednost kao što je više pravde, jednakost, spolova, očuvanje ekološke ravnoteže itd.¹⁷ Stoga će neki katolici držati da je po prosudbi njihova uma i savjesti bolje biti u ovoj stranci nego u onoj, da je na određenom referendumu bolje glasovati za ovaj a ne za onaj zakonski prijedlog. Tako katolika može biti, a i ima ih, među onima koji su za više socijalne države pa i za neku vrst samoupravnog gospodarstva, dok drugi drže da je sretnije rješenje liberalni kapitalizam sa što više "deregulacije" (što manje zakonskih prepreka kapitalu). Nekima se čini da određena zakonska formulacija djelotvornije čuva život od začeca do smrti, odnosno da je primjerenija promicanju ljudskog dostojanstva i ravnopravnosti nego neka druga. Kada je riječ o ulasku u Europsku uniju i tu se, kao što je poznato, katolici dijele. Postoji među njima čitav niz nijansi prosudbe europskog projekta ujedinjenja, od radikalnog euroskepticizma do oduševljenog prijanjanja uz taj politički projekt za koji ovi potonji misle da predstavlja Bogom dano sredstvo izgradnje jednog uistinu humanog suživota. Jasno da danas već općenito prihvaćeni pluralizam katolika u politici ne znači nipošto relativizam u odabiru temeljnih vrijednosti koje nose i strukturiraju kršćansko poimanje stvarnosti, a time i viziju poželjne osobne i zajedničarske sadašnjosti i budućnosti.

Međutim koliko god politički pluralizam katolika nije bez granica, već se odnosi na pluralizam konkretnih oblika ostvarenja određene vrijednosti, on nije bez problema. Naime, politički angažman – znamo iz svakodnevnog iskustva – nosi u sebi veliki emotivni naboj, polarizira ljude, sukobljava interese. Stoga se često puta događa i kršćanima da ih različiti politički stavovi i organizacijska svrstavanja jednostavno međusobno sukobe, da ih međusobno otuđe i da se u naše crkvene zajednice uvuče crv razdora. U tim i takvim situacijama politička djelatnost je, očito krivo shvaćena. Ona je za kršćane ipak *prolazno i promjenjivo sredstvo*, a ne cilj. Za nas je cilj *Božje kraljevstvo ljubavi i zajedništva*, a sve ostalo je samo utoliko dobro ukoliko objektivno doprinosi rastu cjelovite humanosti, a posebno duhovne savršenost svakog čovjeka i njegove zajednice. Ako je to tako, a za nas kršćane jest, tada u ime transcendentnosti svake ljudske osobe, u ime naše kršćanske, izričite i trajne otvorenosti za Boga koji je uvijek veći od svih naših iščekivanja

¹⁷ Isto, 3.

i unutarpovijesnih ostvarenja (*Deus semper maior*), mi kršćani imamo uvijek iznova nadilaziti sva naša sukobljavanja, antipatije i nejedinstva izazvana političkim razlikama. Bez toga Crkva kao Božje sredstvo spasenjske preobrazbe čovječanstva gubi na snazi. O tome uvijek nanovo moramo ozbiljno razmišljati! Privilegirano mjesto za to je nedjeljna euharistija koja je po sebi jedna uvijek nanovo Bogom darovana mogućnost iskustva događanja zajedništva. Ali da bi se to dogodilo, nužno nam je znati i htjeti sebe staviti u pitanje. Stoga nam je svaka euharistija ponuđena kao mjesto osobnog i zajedničarskog čišćenja od svih zemaljskih apsolutizacija, a ponajprije od onih političke naravi. U svakoj euharistiji je vjernik pozvan svoj život, svoje nakane, svoja djelovanja i svoje osjećaje uvijek nanovo propitati, pročititi i ponovno ili još uvjerenije usredotočiti na Boga. Dobro je ono što nas i druge čini propusnijim za Boga, bližima Bogu. Tek tada je vjerniku moguće prepoznati, s onu stranu svih razlika pa i političkih, u onom drugom, politički različitom kršćaninu brata i sestru s kojim je na zajedničkom spasenjskom putu Isusa Krista. Dakle, valja nam slaviti i doživjeti euharistijski susret s Isusovom logikom radikalnog darivanja i služenja Bogu i ljudima kao prostor *relativizacije politike*, kao darovanu mogućnost pročišćavanja naših političkih projekata od svih ideja i stavova protivnih integralnom rastu čovjeka ali i kao poticaj za što nesebičnije političko služenje zajednici. Politika shvaćena i prakticirana kao služenje može ali i mora postajati u životu kršćanina sve više jedan od radikalnijih oblika ostvarenja pro-egzistentnog stila življenja čiji je privilegirani izvor upravo euharistija.

A što je s onima koji ne vjeruju ili koji vjeruju na drugačiji način? Živimo s njima u istom društvu, sudjelujemo na istim političkim procesima. Smijemo li mi, pa makar i bili motivirani našom kršćanskom savješću, unositi u zajednički politički prostor vrijednosti Kraljevstva Božjeg. Odgovor može biti sljedeći. Crkva kao konfesionalna struktura zacijelo ne može kao takva pretendirati da bude dio državne političke strukture. Taj dio poslanja u promicanju općeg dobra i preobrazbe svijeta povjeren je pojedinim vjernicima koji su za svoje djelovanje odgovorni svojoj kršćanskoj savjesti i političkoj zajednici. Njihovo je poslanje, a time i konkretni zadatak u suradnji sa svim ljudima dobre volje brinuti brigu za opće dobro. Pritom ni oni neće nastojati da partikularni crkveni zakoni ili pak zakoni bilo koje druge

religije postanu zakoni političke zajednice. Oni će se, međutim, truditi da kroz osobno svjedočenje vlastite vjere, kroz vrsnoću vlastite kompetencije te primjerenu kritičku argumentaciju pridobiju i druge pa i nekršćane za takve političke opcije koje, iako nisu izričito nazvane kršćanskim, stvarno vrijednosno komuniciraju s Kraljevstvom Božjim. Jer ne zaboravimo da univerzalne etičke, humane i kulturne vrijednosti, koje kršćani zajednički dijele s drugima, svoj temelj i svoj cilj imaju u Bogu Isusa Krista. Prema tome svugdje tamo gdje politički angažman kršćana i nekršćana doprinosi rastu jednog nenasilnog, sve pravednijeg i ekološki svjesnijeg društva u kojemu je na cijeni transcendentna otvorenost ljudske nade, tamo se zaista događa izgradnja Kraljevstva Božjeg.

ON THE ENGAGEMENT OF CATHOLICS IN POLITICS

Summary

This article deals with some reflections on the Catholics' involvement in political life on the occasion of presidential elections in Croatia. In the first part the author points at some wrong or incomplete comprehensions of the Christians' engagement in politics (e.g. strict dissociation between faith and politics), and emphasises that politics is a noble and demanding effort in service of the development of God's Kingdom. In the second part the author lists some of the preconditions of the Catholics' appropriate engagement in politics like: moral practice, healthy laity, personal conscience, political pluralism, Eucharist.

Key words: political pluralism of the Catholics, common good, development of God's Kingdom